

Με τη λέξη «μεταβλητότητα» περιγράφει ο επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Γιάννης Κωνσταντινίδης την κατάσταση που επικρατεί μεταξύ των ψηφοφόρων της χώρας, καθώς το 2018 σηματοδοτεί την έναρξη της προεκλογικής περιόδου. Ο κ. Κωνσταντινίδης, ο οποίος πρόσφατα εξέδωσε το νέο βιβλίο του, «Επιλέγοντας – Η κοινή γνώμη και τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα και στον Κόσμο 2015-2017» (εκδόσεις Τζιόλα), τονίζει ότι το βασικό χαρακτηριστικό του εκλογικού σώματος είναι ο θυμός, ωστόσο δεν είναι ακόμη εμφανές εναντίον ποιου θα στραφεί, προσθέτοντας, πάντως, ότι οι πολίτες εμφανίζονται αρνητικοί στο ενδεχόμενο πρόωρης προσφυγής στις κάλπες.

Το 2018 θα μπούμε σε μια προεκλογική τελική ευθεία, που όμως δεν γνωρίζουμε πόσο μεγάλη θα είναι. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της κοινής γνώμης σε αυτή τη φάση;
Ανεξαρτήτως του μήκους της ευθείας, το πιο ενδιαφέρον είναι ότι οι ψηφοφόροι επιλέγουν να κάνουν κύκλους και να λοξοδρομούν – είτε νοητικά και ανόρεχτα, είτε διερευνητικά και με ενδιαφέρον –, με αποτέλεσμα να μη νιώθουν καθόλου σίγουροι για τον προσανατολισμό τους. Μεταβλητότητα, αυτό είναι το βασικό χαρακτηριστικό της κοινής γνώμης σήμερα. Μια μεταβλητότητα που τρέφεται από τα συναισθήματα: τον θυμό, τον φόβο, την ελπίδα. Ο θυμός καταγράφεται ως ο κυρίαρχος, αλλά μένει να δούμε εναντίον ποιου θα στραφεί. Τον Μάιο του 2012 στράφηκε εναντίον του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, τον Ιούλιο του 2015 εναντίον των ελίτ του παρελθόντος. Τώρα όμως; Είναι ο ΣΥΡΙΖΑ το νέο αντικείμενο του θυμού;

Παρά το γεγονός ότι υπάρχει μεγάλη δυσανεμία για την κυβερνητική πολιτική και διανύουμε το δεύτερο μισό της τετραετίας, δεν φαίνεται να εκδηλώνεται δυναμική υπέρ των πρόωρων εκλογών. Είναι πράγματι έτσι; Πώς το εξηγείτε;

Έτσι είναι, μόνο ένας στους τρεις ψηφοφόρους απαντά θετικά στο ερώτημα των πρόωρων εκλογών. Ακόμα και μεταξύ εκείνων που δηλώνουν πρόθεση ψήφου για τη ΝΔ, τρεις στους δέκα δε στηρίζουν το αίτημα για άμεση προσφυγή στις κάλπες. Εδώ κρύβεται το σοβαρότερο πρόβλημα για τη ΝΔ, ένα πρόβλημα που συσκοτίζεται από την υπεροχή της στην πρόθεση ψήφου και από την ασύμμετρα αρνητική εικόνα για την κυβέρνηση Τσίπρα. Η απουσία δυναμικής υπέρ των πρόωρων εκλογών μαρτυρά την αίσθηση ματαιότητας της πλειοψηφίας απέναντι στην προοπτική αλλαγής της κυβέρνησης.

Η ΝΔ έχει σταθερό προβάδισμα στις δημοσκοπήσεις αλλά δυσκολεύεται να αυξήσει τα ποσοστά της. Είναι συγκυριακό ή έχει φτάσει σε δημοσκοπική, εκλογική οροφή;

Η ΝΔ όντως μετριέται στα ίδια ποσοστά εκλογικής επιρροής από τον Σεπτέμβριο του 2016 – πρόκειται για ένα ανησυχητικό για το κόμμα σημάδι. Εκτιμάται ότι η ΝΔ αγγίζει την απόλυτη συσπείρωση και ταυτόχρονα λαμβάνει χονδρικά 3%-4% του συνόλου των ψηφοφόρων απευθείας



Γιάννης Κωνσταντινίδης, επίκουρος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

«Οι ψηφοφόροι επιλέγουν να κάνουν κύκλους και να λοξοδρομούν»

ΣΤΟΝ ΑΡΗ ΖΕΥΓΑ

από τον ΣΥΡΙΖΑ, καθώς και το ήμισυ της δύναμης του Ποταμιού του 2015, δηλαδή 2% του συνόλου. Οι εισροές αυτές ανεβάζουν το ποσοστό της σήμερα στο 33%-34%, όμως η καθήλωση των ροών προς τη ΝΔ εδώ και 16 μήνες μαρτυρά εξάντληση των κινήτρων προσέλκυσης νέων ψηφοφόρων τόσο από τον ΣΥΡΙΖΑ όσο και από τα κόμματα του Κέντρου.

Πριν από έναν χρόνο ο ΣΥΡΙΖΑ είχε εικόνα κόμματος του 20% με πτωτική τάση, ενώ τώρα δείχνει πιο κοντά στο 25% με τάση παραπέρα συσπείρωσης των υποστηρικτών του. Συμφωνείτε με την εκτίμηση αυτή; Αν ναι, πού αποδίδετε την ενίσχυση του ΣΥΡΙΖΑ από ένα πολύ χαμηλό δημοσκοπικό ποσοστό;

Το μέγεθος που χάνουμε όταν συγκρίνουμε τα ποσοστά πρόθεσης ψήφου είναι ο όγκος των αδιευκρίνιστων ψηφοφόρων. Το χαμηλό δημοσκοπικό ποσοστό του ΣΥΡΙΖΑ προκύπτει από το γεγονός ότι πάνω από τους μισούς αδιευκρίνιστους προέρχονται από αυτούς. Όταν ένα μέρος αυτών



άρει – κατά δήλωσή του σε μια δημοσκόπηση – τους δισταγμούς του έναντι της προοπτικής να ψηφίσει εκ νέου τον «αναιρετικό» και «δυσφορετικό» ΣΥΡΙΖΑ, η δημοσκοπική διαφορά μειώνεται, χωρίς να έχει ουσιαστικά σημειωθεί μεταβολή προτιμήσεων μεταξύ των κομμάτων. Ο ΣΥΡΙΖΑ αποδεικνύει πως είναι σε θέση να κινητοποιήσει αυτό το μέρος του ακροατηρίου του, άλλοτε με το συναίσθημα και άλλοτε με τις παροχές.

Το Κίνημα Αλλαγής εμφανίζει μια δημοσκοπική ανάκαμψη που αν συνεχιστεί μπορεί να το μετατρέψει σε πρωταγωνιστή των εξελίξεων. Αυτή η ανάκαμψη στηρίζεται σε άθροισμα δυνάμεων ή σε μια ευρύτερη πολιτική δυναμική; Υπό ποιες προϋποθέσεις θα έχει συνέχεια;

Το Κίνημα Αλλαγής μοιάζει να αθροίζει τα δημοσκοπικά ποσοστά που κατέγραψαν η ΔΗΣΥ και το Ποτάμι έως τον Σεπτέμβριο του 2017, όμως δεν έχει εμφανίσει δυναμική διεύρυνσης της στήλης του χώρου αυτού σε βάρος είτε του ΣΥΡΙΖΑ είτε της ΝΔ. Και αυτό είναι μάλλον λογικό, δεδομένου ότι η εκλογή της αρχηγού του ΠΑΣΟΚ και οι ενδείξεις οργανωτικής επικράτησης του ΠΑΣΟΚ σε βάρος των υπολοίπων δυνάμεων του σχήματος συσκοτίζουν την εικόνα ενός νέου πολιτικού εγχειρήματος που θα μπορούσε να μεταβάλει τις κατανομές προτιμήσεων των εκλογέων. Υπό αυτές τις συνθήκες, η εκλογική τύχη του Κινήματος Αλλαγής – όπως και όλων των ενδιαμέσων κομμάτων στον κόσμο – θα εξαρτάται απόλυτα από τη συγκυριακή συμπεριφορά των δύο μεγάλων κομμάτων.

Πώς επηρεάζουν η κυβερνητική στροφή στην οικονομική πολιτική και η συνέχιση της κοινωνικής κρίσης τα ποσοστά των κομμάτων της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς;

Η αποδοχή των λεγόμενων μνημονιακών πολιτικών από τον ΣΥΡΙΖΑ δημιούργησε ζήτηση για νέα ή προϋπάρχοντα αυθεντικά ανιμνημονιακά σχήματα ήδη από τον Σεπτέμβριο του 2015. Ωστόσο, κανένα από αυτά δεν πέτυχε την είσοδό του στη Βουλή τότε. Σήμερα δείχνουν εξίσου ασταθή δημοσκοπικά, με τα ποσοστά του καθενός, της Λαϊκής Ενότητας, της Πλεύσης Ελευθερίας, της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, να μην ξεπερνούν το 1%-2%. Όμως το δυνητικό ακροατήριό τους υπάρχει, δηλαδή υπάρχουν πολλοί ψηφοφόροι που θα σκέφτονταν να τα επιλέξουν, ίσως αν έβλεπαν προοπτική εισόδου στη Βουλή. Αυτό θα μπορούσε να τους προσφέρει μια εκλογική συνεργασία των κομμάτων αυτών μεταξύ τους.

Το ΚΚΕ θα καταφέρει να αυξήσει τα ποσοστά του σε βάρος του ΣΥΡΙΖΑ με την επιθετικότητα που αναπτύσσει ή θα πέσει θύμα της προεκλογικής πόλωσης και ενός εκλογικού διπολισμού;

Το ΚΚΕ είναι ένα κόμμα με πολλές συμπάθειες



Ο θυμός καταγράφεται ως ο κυρίαρχος, αλλά μένει να δούμε εναντίον ποιου θα στραφεί. Τον Μάιο του 2012 στράφηκε εναντίον του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, τον Ιούλιο του 2015 εναντίον των ελίτ του παρελθόντος. Τώρα όμως; Είναι ο ΣΥΡΙΖΑ το νέο αντικείμενο του θυμού;

στο εκλογικό σώμα. Παρ' ότι τα ποσοστά πρόθεσης ψήφου παραμένουν διαχρονικά σταθερά στο 6% περίπου, τα επίπεδα δυνητικής εκλογικής επιρροής του καταγράφονται υπερδιπλάσια (13%-14%). Αυτό σημαίνει ότι δίπλα στους έξι σίγουρους ψηφοφόρους του υπάρχουν και άλλοι οκτώ που θα έβλεπαν αρκετά πιθανή την επιλογή του ΚΚΕ στην κάλπη. Κανένα άλλο κόμμα δεν αυξάνει τόσο πολύ τη δυνητική εκλογική επιρροή του σε σχέση με την πρόθεση ψήφου που συγκεντρώνει. Το ζητούμενο βέβαια για το ΚΚΕ είναι η μετατροπή της συμπόθεας σε τελική επιλογή. Το παρελθόν δείχνει ότι όταν ένα όμορο μεγαλύτερο κόμμα αντιπαράκειται με αξιώσεις απέναντι στη ΝΔ –όπως ο ΣΥΡΙΖΑ τον Ιούνιο του 2012 και τον Ιανουάριο του 2015 ή το ΠΑΣΟΚ στις αρχές της δεκαετίας του '80–, οι συμπόθειες για το ΚΚΕ δεν μετασχηματίζονται σε ψήφους.

Η Χρυσή Αυγή δείχνει δημοσκοπικά σταθερή και με ανοδική τάση. Μπορεί να επιβεβαιωθεί η παράδοση που τη θέλει να φέρνει εκλογικά αποτελέσματα καλύτερα από αυτά που της δίνουν οι δημοσκοπήσεις;

Οι δημοσκοπήσεις διεθνώς υποεκτιμούν την ψήφο για την Άκρα Δεξιά, πολύ περισσότερο για ένα κόμμα της Εξτρεμιστικής Δεξιάς, όπως η Χρυσή Αυγή. Πολλοί εκλογείς τείνουν να αισθάνονται ντροπή για την προτίμησή τους σε τέτοια κόμματα και έτσι το ποσοστό καταγράφεται χαμηλότερο.



Εκτιμάται ότι η ΝΔ αγγίζει την απόλυτη συσπείρωση και ταυτόχρονα λαμβάνει χονδρικά 3%-4% του συνόλου των ψηφοφόρων απευθείας από τον ΣΥΡΙΖΑ, καθώς και το ήμισυ της δύναμης του Ποταμιού του 2015, δηλαδή 2% του συνόλου.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την εγγενή δυσκολία στην εκτίμηση της απήχησης τέτοιων κομμάτων, η Χρυσή Αυγή κινείται σταθερά εδώ και σχεδόν έξι χρόνια στο επίπεδο του 7%. Πρόκειται για ένα πολύ σταθερό ακροστήριο που τελικά έλκεται από τον αυταρχισμό και τις αντικοινοβουλευτικές θέσεις του κόμματος και δεν εκφράζει απλώς μια εφήμερη αγανάκτηση με τα υπόλοιπα κόμματα. Καθότι σίγουροι για την επιλογή τους, δεν απέχουν από την κάλπη και έτσι το ποσοστό της Χρυσής

Αυγής είναι πιθανό να εμφανιστεί αυξημένο σε περίπτωση αυξημένης αποχής του υπόλοιπου πληθυσμού.

Η επιστροφή του «Μακεδονικού», που έγινε με πρωτοβουλία της κυβέρνησης, μπορεί να οδηγήσει στη φθορά της ΝΔ από μικρές δυνάμεις που θα αναπυχθούν στη βάση της λεγόμενης λαϊκής, πατριωτικής Δεξιάς μεταξύ ΝΔ και Χρυσής Αυγής;

Όντως εδώ ελλοχεύει κίνδυνος για την περισσότερο μετριοπαθή –ή πείτε την κοσμοπολίτικη ή πείτε την πολιτικά φιλελεύθερη– ηγεσία της ΝΔ. Έχοντας διατηρήσει τις καλές σχέσεις της με το περισσότερο πατριωτικό και κοινωνικά συντηρητικό κομμάτι στελεχών του κόμματος, ο Κυριάκος Μητσοτάκης καλείται τώρα να αποδείξει ότι δεν είναι με το Ποτάμι! Αν δεν το κάνει, όντως κινδυνεύει με απώλειες στα δεξιά του. Εκτιμώ ότι τελικά θα επιλέξει τη σκληρή στάση, η οποία άλλωστε δεν θα του στερήσει εύκολα κεντρικές ψήφους που δεν έχουν άλλες εξίσου δυνατές αντι-ΣΥΡΙΖΑ επιλογές.

Καταγράφεται δημοσκοπικά δυσανεμία της κοινής γνώμης για το Σκοπιανό;

Οι θέσεις κομμάτων και πολιτικών στο ζήτημα της ονομασίας της ΠΓΔΜ αντιμετωπίζονται εδώ και δεκαετίες ως ένας άτυπος δείκτης πολιτικής ενδοτικότητας. Οι δειλοί από τη μια και οι γεν-

ναίοι από την άλλη. Αυτό το σχήμα πατάει πάνω στην παραδοχή ότι η κοινή γνώμη είναι ασύμμετρα κατανεμημένη προς την πλευρά της διεκδικητικότητας. Δεν είναι όμως έτσι. Οι έρευνες καταγράφουν πλέον υπεροχή της άποψης υπέρ της αποδοχής μιας σύνθετης ονομασίας. Φοβάμαι ότι ο συμβολισμός του ζητήματος εγκλωβίζει τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας στην άκριτη αναπαραγωγή μιας παρωχημένης για την κοινή γνώμη θέσης.

Ποια κατά την άποψή σας είναι τα 3-4 βασικά θέματα που θα διαμορφώσουν τον συσχετισμό των δυνάμεων στην πορεία προς τις εκλογές; Δεν μοιάζουν να υπάρχουν πολλές μεταβλητές. Το εκλογικό αποτέλεσμα βρίσκεται κατά πολύ μεγάλο ποσοστό στα χέρια του ΣΥΡΙΖΑ. Πρώτον, στην ικανότητά του να προκαλεί συγκινήσεις –τον θυμό για το παρελθόν ή το αίσθημα αδικίας για το παρόν– που ευνοούν τη συναισθηματική ψήφο. Δεύτερον, στην επιτυχία του στόχου σύλησης της απασχόλησης, του κεντρικότερου ζητούμενου από μια κυβέρνηση της Αριστεράς σε μια περίοδο κρίσης. Στο πρώτο, ο ΣΥΡΙΖΑ έχει αποδειχθεί στο παρελθόν καλός. Το δεύτερο είναι δυσκολότερο, αν και ο ΣΥΡΙΖΑ φαίνεται πιθανό να ευνοηθεί εκλογικά ακόμα και με την προοπτική αύξησης της απασχόλησης. Οι ψηφοφόροι δείχνουν έτοιμοι να τον συγχωρέσουν για πολλά, αν τους φέρει τα ελάχιστα.